

DRAAISCHIJF VOOR DE EUROPESE VARKENSSECTOR

Vorig najaar ging de themagroep Varkenshouderij naar de regio Nordrhein-Westfalen, een gebied dat aanleunt tegen Noord-Nederland. Hier is een derde van de Duitse varkensstapel gehuisvest. – Eddy Vandycke, stafmedewerker mestverwerking Boerenbond; Bert Bohnen, adviseur varkenshouderij Boerenbond & Anne-Laure Ingelbeen, Groene Kring

De themagroep Varkenshouderij van Boerenbond bestaat uit alle provinciale consultants varkenshouderij, aangevuld met Bert Bohnen, Eddy Vandycke en Anne-Laure Ingelbeen. Gezien Duitsland de belangrijkste afnemer is van ons varkensvlees, is dit land uitermate geschikt voor een studiereis. We wilden vooral vernemen hoe de varkenshouders en -sector zich structureren en organiseren in Duitsland. Hoe gaan ze ginds om met milieu-, dierenwelzijns- en andere wetgeving? Hoe zit hun prijsvorming in elkaar?

.....
Het aantal varkensslachtingen in Duitsland steeg naar 59,7 miljoen in 2011.
.....

De vakorganisaties in Duitsland zijn sterker gestructureerd in regionale gebieden (Bundesländer) in plaats van nationaal overkoepelend. Ook de individuele landbouwers zijn gestructureerd via regionale Landbouwkamers. De werking

van de Landbouwkamer is naast het geven van voorlichting vooral gericht op bedrijfs-economie, rentabiliteit van de sectoren en de opvolging van diverse wetgeving. Belangrijk voor de varkenssector blijven milieuwetgeving en dierenwelzijn. De leden betalen een bijdrage van 200 euro per bedrijf en momenteel hebben ze 15.000 leden. Elke week geven ze het weekblad *Wochenblatt Westfalen-Lippe* uit.

Prijsvorming

Bij ons bezoek aan de Landbouwkamer Westfalen-Lippe in Münster informeerde

Bernhard Schindwein ons over de prijsvorming in de varkenshouderij. Momenteel gaat 18 tot 20% van de varkensvleesproductie rechtstreeks naar het versvleesverbruik. De zelfvoorzieningsgraad in Duitsland is 115% tegenover 112% in Europa en 236% bij ons. De consumptie zit op 53,7 kg tegenover gemiddeld 42,8 kg in Europa. Het slachtgewicht ligt op 95 kg. Westfleisch (zie p. 18) slacht op dit ogenblik 15% beren, de andere zijn gecasteerd met een pijnstiller. Improvac-varkens blijken niet gewenst. Onze collega's kennen ook discussies over bedrijfsomvang. Momenteel ligt de maximumgrens op 3000 varkens, waarbij deze bedrijven minstens 800 m van woonkernen moeten liggen. Er wordt heel wat geïnvesteerd in emissiearme stal-systemen.

Heel wat discussietijd ging naar de Duitse ISN-prijs of *Vereinigungspreis*, een prijs van de VEZG (*Vereinigung der Erzeugergemeinschaften für Vieh und Fleisch*) die een kwart van de Duitse varkensproducenten groepeerd die onder VEZG verkopen. Ruim 40% van de slachtvarkens wordt nog verkocht via handelaars en een kwart via coöperatieven. De overige varkensproducenten handelen rechtstreeks met de slachthuizen. Toch blijft de wekelijkse ISN-prijs een belangrijke notering; al moet gezegd dat de werkelijke prijs aan de boer toch 6% lager ligt. De ISN is een prijs-

raming die voornamelijk gebeurt op basis van aanbod en gewicht met vooral gegevens vanuit 38 producentenverenigingen vanuit de regio Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen. Deze groeperingen bieden hun varkens gezamenlijk aan op donderdag, met elk een minimum- en maximumprijs. Vanuit Oldenburg worden hierop berekeningen gedaan en de mediaan wordt dan als *Vereinigungspreis* naar voren geschoven. 's Vrijdags is er vervolgens een telefoonconferentie met 8 leden van VEZG waarbij de marktsituatie – vraag en aanbod – diepgaander worden besproken en becommentarieerd. Hieruit komt dan de ISN-prijsnotering die wereldkundig wordt gemaakt. Deze prijs is duidelijk voor de boeren in dat systeem en heeft betrekking op varkens die de week nadien verkocht worden.

De slachthuizen volgen over het algemeen die prijs. Ze kijken daar evenwel soms vanaf (naar beneden), ze handelen volgens eigen *Hauspreisen* die lager liggen. Dit is meestal gedurende een korte periode van 1 à 2 weken. Nadien groeien beide prijzen weer naar elkaar toe. In 2012 gebeurde dit viermaal.

Onderzoek, vorming & voorlichting

In 1950 nam de Landbouwkamer *Haus Düsse* over. Ze bouwde het verder uit tot het huidige agrarisch vormings- en onderzoeksinstituut. Hun missie bestaat

erin praktijkgerichte en kostenefficiënte productiemethodes te ontwikkelen met respect voor het milieu en dierenwelzijn. *Haus Düsse* beschikt daartoe over ongeveer 280 ha grond, 70 volwaardige arbeidskrachten, een conventioneel varkensbedrijf met 280 zeugenplaatsen, 1200 biggen en 3300 vleesvarkens en een biologisch varkensbedrijf. Daarnaast beschikken ze ook nog over een rundvee-, schapen- en pluimveebedrijf en een biogasinstallatie. Naast allerlei voeder- en dierenwelzijnsonderzoeken vinden er ook verschillende proeven plaats omtrent het afmesten van beren en huisvesting. Tot slot beschikt *Haus Düsse* nog over een trainingscenter dat jaarlijks ongeveer 25.000 deelnemers over de vloer krijgt tijdens haar vormingsactiviteiten.

Biogas

Nergens in Europa vind je op landbouwbedrijven meer installaties voor biogasproductie dan in Duitsland. Ook vele varkensbedrijven hebben dankbaar gebruik gemaakt van een gunstige subsidieregeling voor hernieuwbare energieproductie om in deze tak te investeren. Om meer te weten te komen over het hoe en het waarom bezochten we een varkenshouder met een vrij grote biogasinstallatie, waardoor we een beeld kregen over hoe de zaken daar momenteel draaien (zie p. 21). ■

STERK IN EUROPA

Het aantal varkensslachtingen in Duitsland steeg van 40 miljoen varkens in 1992 naar 59,7 miljoen in 2011. Ter vergelijking: in België tellen we ruim 11 miljoen slachtingen. Dit gestegen aantal is deels een gevolg van een stijgende biggenimport tot 11 miljoen per jaar en een import van 4,5 miljoen slachtvarkens. Anderzijds is er ook een export van 3 miljoen varkens.

Duitsland blijft de draaischijf voor de varkenshouderij in Europa. De coöperatieve slachthuisgroep Westfleisch (zie p. 18) heeft in het bezochte gebied zijn thuisbasis. Deze slachthuisgroep draait momenteel op 7 miljoen slachtingen en komt daarmee op de derde plaats na de Tönniesgroep met 15,5 miljoen slachtingen en Vion-Food met 10,3 miljoen slachtingen.

WESTFLEISCH, DE DERDE GROOTSTE IN DUITSLAND

In tegenstelling tot wat de naam Westfleisch doet vermoeden, heeft dit bedrijf niets met Westvlees van bij ons te maken. Westfleisch is een coöperatie die bestaat uit 5 slachthuizen die samen 7,5 miljoen varkens per jaar slachten, wat hen de derde grootste maakt in Duitsland, na Tönnies en VION. – Raf Steegmans, landbouwconsulent

Boerenbond

De voorbije 10 jaar steeg het aantal door Westfleisch (WF) geslachte varkens met zo'n 35% (in 2011 met 9,1%). Hiermee nemen zij 11,8% van het totale volume van Duitsland in. Naast varkens, wat de hoofdactiviteit is, slacht Westfleisch ook nog 9,5% (320.000 stuks) van de Duitse stieren en 15,7% (52.000 stuks) van de Duitse kalveren.

Jaarcontracten verzekeren aanvoer

In de jaren 90 begon het Nederlandse VION massaal Duitse slachterijen op te kopen. Als reactie hiertegen riep de lokale Landbouwkamer (*Westfälisch-Lippischer Landwirtschaftsverband*, zie p. 16) haar leden-landbouwers op om WF mee te ondersteunen door rechtstreeks in het kapitaal te participeren. Mede hierdoor

kon WF als coöperatie verder uitgroeien tot het bedrijf dat het vandaag is. De boeren die aan WF leveren (rond de 4500), hebben een rechtstreeks contract met het slachthuis, dat steeds gedurende één jaar loopt en waarbij ze al hun varkens leveren. Bijna 75% van de geleverde varkens vallen onder deze contracten. Op deze manier heeft WF een verzekerde

aanvoergarantie die hen meer handelsmogelijkheden geeft. De boer krijgt steeds een prijs gekoppeld aan zijn index (zie verder) waarbij ze op het einde van het jaar 1 tot 3 eurocent extra krijgen, afhankelijk van hun eigen resultaten en hun aantal geleverde varkens.

Slachthuis

De bezochte WF-vestiging in Hamm slacht 510 varkens/uur, 55 stieren/uur en 65 kalveren/uur. De runderen worden van maandag tot vrijdag geslacht, de varkens ook nog op zaterdag. De varkens worden elektrisch gedood. Na de ontharing worden ze door de Autofom geklasseerd. Daarna worden ze nog eens gesorteerd volgens een interne regeling waarbij het karkas wordt toegewezen aan die categorie waarvoor deze het best kan dienen. De varkens worden gevolgd via een hittebestendig oormerk dat bij het varken blijft.

Westfleisch koppelt als enige Duitse bedrijf gedetailleerde slachthuisinformatie terug.

De deelstukken krijgen een sticker waarop de dag van slachting en het slachtnummer vermeld worden. Na een shotkoeling waarbij de temperatuur 30 °C daalt, gaan de karkassen de frigo's in. Men verkoopt zowel karkassen als deelstukken. Wat vandaag geslacht wordt, wordt morgen geleverd. De dag na het slachten worden de varkens daarom verder verwerkt in een systeem van volledig bandwerk, waar men 1200 helften per uur of 600 varkens per uur kan verwerken. Hier werkt men van 5 tot 13 uur met een zeventigtal mensen.

Indexberekening

Voor de indexberekening gebruikte men vroeger een priktoestel. Dit zijn echter puntmetingen, waarbij men soms deelstukken had die weliswaar zeer goed geklasseerd waren, maar die voor handel niets waard waren. In 2000 werd de Autofom I ingevoerd. Sinds eind 2011 trad een nieuwe formule voor de Autofom I in voege. Dit leidde tot een nog juistere waardegebaseerde prijsbepaling. Momenteel loopt een proef met Autofom III. Het is de bedoeling om binnen één jaar overgeschakeld te zijn op dit nieuwe nauwkeuri-

gere toestel. Het varken wordt op zijn rug door een sleuf getrokken, waarbij meer dan 3000 gegevens per varken worden verzameld. Er wordt tot 15 cm diep gemeten. Dit gebeurt volautomatisch zodat je geen invloed meer hebt van de persoon die meet en de meting dus nog objectiever gebeurt. Dit loopt momenteel nog parallel met de Autofom I.

Bij de Autofom worden verschillende deelstukken van het varken ingedeeld naar grootte en vleespercentage. Deze worden elk aan een bepaalde waarde gekoppeld (tabel 1). Hiervoor gelden steeds zowel onder- als bovengrenzen, zodat men tot een zo uniform mogelijk varken kan komen. De schattingen van de verschil-

de geleverde varkens boven de 102 kg geslacht gewicht (de bovengrens).

Begeleiding

Westfleisch is het enige bedrijf in Duitsland dat gedetailleerde slachthuisinformatie terugkoppelt naar de leveranciers. Samen met het indexrapport ontvangt de landbouwer ook een rapport van de visuele inspectie van zijn dieren (ontstekingen, abscessen ...). Tweemaal per jaar worden al deze data samengevoegd en krijgt men de eigen resultaten vergeleken met de gemiddelden. Voor de landbouwers die sterk van de gemiddelden afwijken, wordt een plan van consultatie opgemaakt, waarbij men – wanneer de landbouwer

Tabel 1 Autofommeting (in punten) van de karkasdeelstukken geldig van 14 tot 17 oktober 2011

	Van	Tot	Punten/kg	
Hammen	< 16		1,8	
	16	16,49	1,9	
	16,5	16,99	2,1	
	Optimaal	17	20	2,3
	20,01	20,5	2,2	
Rug	25,51	21	2,1	
	> 21		2,1	
	< 6		2,5	
	Optimaal	6	7,8	3,1
	> 7,8		2,8	
Schouder			1,7	
Bulken	>= 59		1,3	
	53	58,99	1,2	
	<53		1	
Gewicht	< 85		-1 punt	
	87,99	85	-0,5 punt	
	Optimaal	88	102	
	102,01	105	-0,5 punt	
	105,01	120	-1 punt	
Punten ondergrens, per kg			min. 0,7	
Punten bovengrens, per kg			max. 1,05	

lende deelstukken worden samen genomen en tegenover het geslachte gewicht geplaatst, zodat men per varken tot een index komt die tussen 0,7 en 1,05 ligt. De uitbetaalde prijs is gelijk aan de index, vermenigvuldigd met de basisprijs per kg geslacht gewicht ('verenigingsprijs', zie p. 17).

De boer krijgt per levering een overzicht van de resultaten en kan perfect zien hoe zijn varkens werden geklasseerd; waar hij dus goed zit en waar hij geld verliest. De gemiddelde boer zit op 0,96 indexpunten, maar toch valt bijvoorbeeld nog 15% van

toestemt – langsgaat om hen te begeleiden naar betere resultaten. Deze consultaties worden betaald door het slachthuis. Dit systeem geldt in kader van *Bestschwein* enkel voor de landbouwers die in het jaarlijks contract zitten.

De opvolging van salmonella verloopt bij de Duitsers gelijkaardig als bij ons. Zij nemen echter vleesvochtstalen in de slachthuizen waarbij de bedrijven op basis van de resultaten ingedeeld worden in 3 risicogroepen. De varkens van de bedrijven die onder de hoogste risicogroep vallen, worden steeds als laatste geslacht.

Actie dierenwelzijn

Duitsland focust sterk op verbetering van het dierenwelzijn. Midden 2011 werd dan ook de 'Actie dierenwelzijn' gelanceerd, waarbij varkensbedrijven die aan extra criteria willen voldoen binnen het keurmerk 'dierenwelzijn' kunnen leveren. Hieronder valt onder andere het verbod op castratie, het verbod op

in zijn kinderschoenen, maar het doel is om 150 bedrijven onder dit label te krijgen. Hiervoor beschikken ze over speciale retailers. Door deze actie is het aantal geslachte intacte beren sinds eind 2011 sterk gestegen, namelijk van 2500 tot 5000 à 6000 per week op coöperatieniveau. Voor de detectie van berengeur hebben

De themagroep Varkenshouderij bezocht één van de sites van de groep Westfleisch. In Hamm worden varkens zowel als runderen en kalveren geslacht en verwerkt.

staartjes knippen, spenen na minimaal 28 dagen, de zeugen 4 dagen na dekken in groepshuisvesting, nestmateriaal voor de zeug ... De bedrijven worden kritisch doorgelicht door SGS dat dit verder opvolgt.

De geslachte varkens worden ook verder opgevolgd en beoordeeld op 6 criteria die te maken hebben met dierenwelzijn. Het varken dat hiervoor niet in orde is, valt uit de 'Actie dierenwelzijn', maar blijft wel onder het Duitse kwaliteitslabel QS (*Qualität und Sicherheit*). De landbouwers krijgen een meerprijs van 3 eurocent/kg. Momenteel staat dit nog

ze echter ook nog geen vernuftig systeem gevonden. Ook hier is het een persoon die ruikt na verwarmen en vervolgens oordeelt.

Deze grote coöperatie blijft voortdurend zoeken naar nieuwe afzetmarkten, zowel binnen Duitsland als voor export, en heeft een goede relatie met zowel de individuele boeren als de landbouworganisatie. In Hamm staat een mooi slachthuis, waarbij iedere vierkante meter benut is, maar waar nog meerdere processen geautomatiseerd zouden kunnen verlopen. ■

Omdat de afzet van het digestaat eind jaren 90 zeer moeilijk verliep, bleef het allemaal kleinschalig. Digestaat werd toen niet erkend als meststof en kreeg dus het statuut 'afval'. Het keerpunt kwam er in 2004, toen de Duitse regering besloot om de productie van hernieuwbare energie fors te subsidiëren. Joseph prijst zich gelukkig dat hij toen niet als eerste mee op de kar sprong omdat de pioniers van toen vaak veel leergeld betaald hebben. Pas in 2006 besloot hij dat de tijd hiervoor rijp was. Hij investeerde ineens in een – naar Duitse normen – vrij grote vergistingsinstallatie met een elektrisch vermogen van 500 kW. Het bedrijf omvat vandaag naast deze biogasproductie ook nog 230 zeugen met afmest.

Ook in Duitsland zijn subsidies onontbeerlijk voor de rentabiliteit van biogasproductie.

Om de aan- en afvoer naar de biogasinstallatie te kunnen optimaliseren, startte hij in 2006 een nauwe samenwerking met een naburig akkerbouwbedrijf. Beide bedrijven werden hiervoor ondergebracht in een coöperatie. Duitse landbouwers hebben namelijk enerzijds redenen om samen te werken (bijvoorbeeld coöperatief, zie kader p. 22) om zo veel mogelijk grondgebonden eenheden te maken en anderzijds redenen om bepaalde bedrijfstakken af te zonderen van het landbouwstatuut om onder een soepelere wetgeving te vallen. Onze verbazing was groot wanneer onze gastheer vertelde dat niet-landbouwbedrijven tot 2 jaar geleden onder een veel minder strikte mestreglementering vielen dan de landbouwbedrijven. Dit geeft uiteraard aanleiding tot (voor ons) soms ingewikkelde bedrijfsconstructies en/of kunstmatige bedrijfseenheden.

Subsidies

Ook in Duitsland zijn subsidies onontbeerlijk voor de rentabiliteit van biogasproductie. Joseph ontvangt 6 eurocent per kWh geproduceerde elektriciteit en daar bovenop nog een gelijkaardig bedrag voor de warmterecuperatie. Deze subsidies zijn hem destijds gegarandeerd door de overheid voor een periode van 20 jaar. Voor

BIOGASPRODUCTIE ALS APARTE BEDRIJFSTAK

Joseph Lehmenkühler startte 25 jaar geleden als varkenshouder in Geseke, een landelijke gemeente in de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen. Tien jaar later begon hij te experimenteren met biogasproductie uit mest. Hij noemt zich dan ook een pionier in de materie. – *Herman Vets, landbouwconsulent Boerenbond*

nieuwe installaties liggen de subsidies nu lager. De nieuwe installaties zijn volgens Joseph zeker niet meer rendabel als de restwarmte niet rechtstreeks gebruikt kan worden voor andere activiteiten.

Biomassa

Dagelijks wordt 30 ton nieuw organisch materiaal langs boven in de hoofdvergister ingebracht. De 8 ton verse vleesvarkensmengmest wordt er rechtstreeks vanuit de stal ingepompt. Deze mest moet zo vers mogelijk zijn, anders is ze economisch niet interessant voor energieproductie. De rest

bestaat uit vaste biomassa, namelijk 3 ton braadkippenmest – een zeer goede energiebron volgens Joseph –, 3 ton kalkoenmest en 16 ton silage waarvan de hoofdmoot bestaat uit maïs aangevuld met snijrogge, graskuil en gemalen suikerbieten. Een derde van de benodigde maïs wordt geteeld op eigen grond, de rest wordt aangekocht bij bedrijven in de buurt (op maximaal 5 km afstand). Om zijn aanvoer en afvoer te verzekeren, werkt Joseph met contracten van 5 jaar. In deze contracten wordt ineens heel het plaatje geregeld. Ze omvatten namelijk naast de

contractuele prijsafspraken voor de geleverde producten ook clausules die de afname van het digestaat regelen en afspraken die zowel aan- als afvoer praktisch regelen. Dit wordt duidelijker met enkele voorbeelden. De boer die de pluimveemest levert, neemt 5 m³ digestaat terug af per geleverde ton mest, maar hij moet verder niets betalen van de transportkosten. De boer die de rundveemest levert, moet maar 1 m³ digestaat per ton geleverde mest terug afnemen, maar hij moet wel betalen voor het transport van de mest (5 euro/m³). In totaal is er

ongeveer 500 ha nodig voor de afzet van het digestaat.

De biogasinstallatie in Geseke (Duitsland) werd gebouwd door de Duitse firma Biogas Nord. Op de foto p. 21 zie je de 3 opeenvolgende grote tanks waaruit de installatie bestaat: een hoofdvergistingstank van 1500 m³, een navergistingstank van 2500 m³ en een digestaatopslagtank van 4500 m³. Boven iedere tank werden 2 folies gespannen. De tanks worden langs buiten afgesloten met een groene folie die men opblaast met lucht. Binnenin is er een tweede folie gespannen die het geproduceerde biogas opvangt. Boven de vergistende biomassa wordt er een soort 'voetbalnet' opgehangen dat letterlijk dienstdoet als een 'zwavelvangnet'. Dit net moet om de 2 jaar gereinigd worden. De vergister (eerste tank) wordt langs boven gevoed met biomassa (zie foto hiernaast). De biomassa verblijft gemiddeld 50 dagen in de vergistingstank. De deels uitvergiste biomassa zal vervolgens uitzinken en via een overloop (van onder in tank 1 naar boven in tank 2) doorstromen naar de navergister. Na de navergisting stroomt de bijna volledig uitvergiste massa op dezelfde manier door naar de opslagtank voor het digestaat. In de eerste vergister wordt meer dan 75% van het biogas gevormd, in de tweede tank quasi al de rest. In iedere tank zijn ook de nodige roerders geplaatst. Om de 14 dagen worden stalen genomen van de verschillende tanks. Deze worden op een heleboel parameters gevolgd en indien nodig wordt de voeding van de vergister aangepast. Eén van de belangrijkste parameters om op te volgen is het ammoniakgehalte dat in de vergister niet hoger mag liggen dan 7 kg per ton.

Energieproductie

De vergisters leveren biogas dat voor 50% bestaat uit methaan en voor 50% uit CO₂. In principe zou dit gas na een 'reinigingsstap' direct op het Duitse aardgasnet kunnen worden geleverd, maar dit is maar interessant voor zeer grote installaties. Het gas wordt daarom gebruikt om 2 motoren aan te drijven. Er is geopteerd voor 2 kleinere motoren wegens de bedrijfszekerheid, hoewel de efficiëntie hiermee iets lager ligt dan bij één grote motor. De motoren zetten 40% van de energie in het gas om in elektriciteit en 60% in warmte. Het is heel belangrijk om zo dicht mogelijk bij de warmteproduc-

Voeding van de hoofdvergister langs boven in de tank.

tie ook activiteiten met warmtebehoefte te hebben. Het is eventueel zelfs te overwegen om het gas ernaartoe te transporteren en één van de motoren daar te plaatsen. Een derde van de warmteproductie wordt hergebruikt om de vergistingstanks zelf op temperatuur (40 °C) te houden. Voor het gebruik van de restwarmte is er een rangorde opgesteld naargelang van de

seizoensafhankelijke vraag. Prioritair worden eerst 4 woningen uit de buurt van warmte voorzien. Vervolgens komen het eigen zeugenbedrijf en een ander zeugenbedrijf in de buurt in aanmerking. Als er dan nog warmte over is (zomer) wordt die gebruikt voor het drogen van hout. ■

SAMENWERKEN IN COÖPERATIES

In Duitsland vind je vandaag vele coöperatieve samenwerkingsverbanden in de landbouw; het is een verhaal van optimalisatie van fiscaliteit enerzijds en optimalisatie in functie van wettelijke beperkingen anderzijds. De Duitse wet beschouwt je namelijk enkel als een landbouwbedrijf als je 'grondgebonden' (minimaal 50% van je voederverbruik zelf telen) bent; anders beschouwt men je als kmo. Fiscaal gezien is het meestal voordeliger om landbouwer te zijn omdat je dan winst maakt op de btw. Net als in België heeft men de keuze tussen het forfait en een btw-boekhouding.

De kunst bestaat er dus in om de

landbouwactiviteiten en gronden administratief zo te structureren zodat er voldaan wordt aan de voorwaarde van grondgebondenheid en er maximaal gebruik kan gemaakt worden van de voordelige btw-regeling. Voor de aankoop van biggen wordt 7% btw gerekend, voor de verkoop van vleesvarkens 10,7% btw en voor dienstverlening 19%. Als je dus als varkenshouder grondgebondenheid kunt realiseren, levert je dit een netto btw-voordeel op van 3,7%.

Pieter-Jan Delbeke,
landbouwconsulent Boerenbond